

Warszawa, 2 stycznia 2019

Dr hab. Zuzanna Grębecka
Zakład Antropologii Słowa
Instytut Kultury Polskiej
Uniwersytet Warszawski

O P I N I A

o rozprawie doktorskiej mgr Mai Dobiasz-Krysiak *Edukacyjny przełom demokratyczny w Polsce na przykładzie szkoły waldorfskiej*

Uprzejmie informuję, że przyjąłem pracę doktorską mgr Mai Dobiasz-Krysiak *Edukacyjny przełom demokratyczny w Polsce na przykładzie szkoły waldorfskiej*. W mojej opinii praca spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim, proponuję więc przedłożyć ją do oceny recenzentom.

Przedstawiona praca jest refleksją na temat przemian w myśleniu o edukacji, a także realizowanych praktyk edukacyjnych w okresie przełomu ustrojowego i transformacji społeczno-kulturowej w Polsce. Głównym przedmiotem badania są tu zjawiska, które doprowadziły do otwarcia pierwszej po wojnie szkoły waldorfskiej i do przyjęcia przez nią takiego, a nie innego kształtu, potraktowane jako wzornik wokółprzełomowe działania i narracje związane z postrzeganiem nowej (opozycyjnej i alternatywnej) misji wychowawczej – będące przedmiotem poznania.

Podstawą materiału empirycznego są dane zgromadzone podczas wieloletnich badań z zastosowaniem dwóch głównych metod etnograficznych – wywiadu i obserwacji (uczestniczącej i nieuczestniczącej). Doktorantka przeprowadziła szereg rozmów z polskimi pionierami edukacji waldorfskiej, osobami ważnymi dla ruchu antropozoficznego, środowiskiem pierwszych waldorfskich rodziców i absolwentów, a także z nauczycielami i aktywistami niemieckimi. Prowadziła dłuższe obserwacje w szkole waldorfskiej w Berlinie, krótsze – w polskich placówkach tego typu, porównawczo również w innych szkołach niepaństwowych o proveniencji okołoprzełomowej (I SLO „Bednarska” i KĄT), odwiedziła kilka ośrodków związanych z ruchem antropozoficznym oraz uczestniczyła w kursie dla nauczycieli waldorfskich. Badania terenowe uzupełniła licznymi kwerendami bibliotecznymi i archiwalnymi, między innymi w centrum antropozoficznym Goetheanum w Dornach koło Bazylei i w

prywatnych archiwach liderów ruchu antropozoficznego. Trzeba podkreślić, że jak na pracę o niewątpliwie antropologiczno-etnograficznym charakterze, archiwalia odgrywają tu znaczącą rolę, co uważam za jedną z zalet pracy.

Edukacyjny ruch waldorfski osadza autorka w szerokim kontekście historyczno-kulturowym (rozd. 1), a następnie przedstawia wyniki obserwacji w berlińskiej Rudolf Steiner Schule, by ukazać modelową realizację szkoły waldorfskiej (rozd. 2). W kolejnym kroku zarysowuje tło polskich ruchów kontrkulturowych i alternatywnych (rozd. 3) oraz przełom demokratyczny (rozd. 4) ze szczególnym uwzględnieniem roli projektów edukacyjnych. To właśnie z owego tła wyrastają – co udowadnia – nowe idee pedagogiczne, ono też wpływa na lokalny kształt, jaki przybiera zachodni projekt kształcenia waldorfskiego. Globalizacji szkoły waldorfskiej i jej polskiej specyfice, rekonstruowanej na podstawie wywiadów etnograficznych, poświęcone są końcowe partie dysertacji (rozd. 5).

Przedstawiane analizy historyczno-kulturowe są dobrze umotywowane poprzez wykorzystanie literatury przedmiotu, a także publikowanych dokumentów osobistych. Do analizy zgromadzonego materiału autorka wykorzystuje różnorodne narzędzia i kategorie antropologiczne, używane przez nią w nowatorski sposób – jak Tönniesowskie pojęcia Gemeinschaft i Gesellschaft, a przede wszystkim Bundu Urry'ego (bardzo interesujące rozważania o roli mobilności i decentralizacji), paraetnografia w ujęciu Holmesa i Marcusa czy zaproponowana przez Napiórkowskiego definicja kultury wernakularnej, z którą autorka polemizuje. Jednym z kluczowych pojęć jest wypracowana przez Elżbietę Tarkowską kategoria „chaosu kulturowego”, którą autorka dysertacji dodefiniowuje, by następnie wykorzystywać jako jedno z głównych narzędzi analitycznych.

Tekst jest bardzo dobrze przygotowany pod względem językowym i redakcyjnym, żywo napisany, przedstawiający ciekawe i nieoczywiste fakty oraz nowatorskie metodologicznie analizy. Reasumując, przedstawiona dysertacja nie tylko spełnia kryteria stawiane pracom doktorskim, ale też po publikacji będzie istotną pozycją uzupełniającą dotychczasową literaturę dotyczącą okresu transformacji ustrojowej i dwudziestowiecznych projektów edukacyjnych.

Luzenne Grubecka